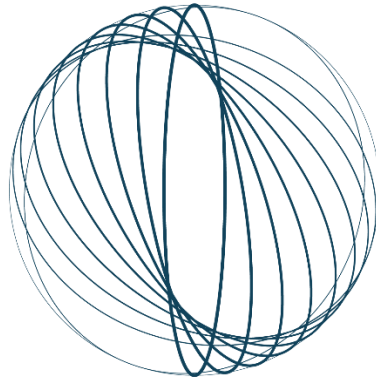


Waarheid, verbondenheid en de kracht van SAMEN

Over perspectief, verschil en wat er tussen mensen gebeurt

Robert de Mural



Inleiding

Wanneer mensen samenwerken, gaan we er vaak vanuit dat we naar dezelfde werkelijkheid kijken en dat we, ondanks verschillen in rol of achtergrond, uiteindelijk hetzelfde bedoelen. Dat geeft houvast, omdat het suggereert dat er een gedeeld vertrekpunt is van waaruit we samen verder kunnen bouwen.

Maar dat blijkt in de praktijk zelden zo te zijn.

Ieder mens kijkt vanuit zijn eigen geschiedenis, gevormd door ervaringen, overtuigingen en wat hij of zij heeft meegemaakt, en juist die geschiedenis kleurt onvermijdelijk wat wij zien en hoe wij het duiden. Wat wij waarnemen, is daarmee nooit los te zien van wie wij zijn. We kijken niet neutraal, ook al ervaren we dat vaak wel zo.

En toch voelen onze waarnemingen als waarheid.

Daar begint iets wezenlijks, want op het moment dat we onze waarneming niet meer herkennen als perspectief, maar als werkelijkheid zelf, ontstaat er een verschuiving die bepalend is voor hoe we met elkaar omgaan.

Perspectief

Zolang we niet zien dat onze waarheid een perspectief is, wordt die vanzelfsprekend. Ze wordt iets wat we gaan verdedigen.

Misschien ligt de eerste beweging daarom niet in het vinden van waarheid, maar in het besef dat we altijd kijken vanuit een bepaald perspectief.

Niet: *dit is zo*

Maar: *zo kijk ik*

Dat lijkt een kleine nuance, maar in de praktijk verandert het de toon van ieder gesprek, omdat het ruimte opent voor het besef dat ook de ander kijkt vanuit een perspectief dat evenzeer geldig is, zonder dat één van beide het geheel omvat.

Wanneer mijn waarheid een perspectief is en die van de ander dat ook is, wordt verschil geen verstoring meer, maar een logisch gevolg van het feit dat we verschillend kijken, en daarmee ook een onvermijdelijk onderdeel van iedere vorm van samenwerking.

Vershil

Zodra mensen werkelijk met elkaar in gesprek gaan en hun perspectieven naast elkaar leggen, wordt al snel zichtbaar dat zij niet hetzelfde zien, niet hetzelfde wegen en niet tot dezelfde conclusies komen. Dat is op zichzelf niet vreemd, maar juist inherent aan het mens-zijn.

En toch ervaren we verschil vaak als lastig.

Niet omdat de ander per definitie ongelijk heeft, maar omdat zijn perspectief niet samenvalt met het onze en daarmee iets in ons raakt, soms subtiel, soms direct. Er ontstaat spanning, die zich kan uiten in de neiging om uit te leggen, te corrigeren of ons terug te trekken.

In de praktijk blijkt dat niet het verschil zelf het probleem is, maar het moment waarop mensen het verschil niet meer kunnen verdragen.

Wanneer verschil te snel wordt gladgestreken of juist wordt vastgezet in standpunten, verschuift de aandacht van wat er zichtbaar wordt in het verschil naar de vraag wie er gelijk heeft, en precies daar verliest het gesprek zijn kracht, omdat het niet langer gaat over begrijpen, maar over overtuigen.

Onder druk

Zolang de omstandigheden rustig zijn, lukt het vaak nog om verschil te verdragen en ruimte te laten voor nuance en onderzoek. Er is tijd om te luisteren en om verschillende perspectieven naast elkaar te laten bestaan.

Maar wanneer de druk toeneemt, verandert er iets.

Wat eerst een perspectief was, wordt een positie. Onze blik vernauwt, we luisteren selectiever en reageren sneller, of we trekken ons juist terug. Niet omdat we dat willen, maar omdat onzekerheid moeilijk te verdragen is wanneer er iets op het spel staat.

Het ritme versnelt, de toon wordt scherper en het midden wordt kleiner.

En precies daar wordt het spannend, omdat het vermogen om verschil te dragen onder druk komt te staan en de neiging ontstaat om houvast te zoeken in het eigen gelijk.

Zolang het contact blijft bestaan, kan verschil nog worden gedragen, maar zodra dat contact afneemt, verandert verschil in strijd en verschuift het gesprek van begrijpen naar overtuigen, waardoor wat overblijft losse waarheden zijn die elkaar niet meer raken.

Contact

Niet het verschil breekt mensen.

Het verlies van contact doet dat.

Contact is geen vanzelfsprekendheid, zeker niet wanneer de druk toeneemt. Het vraagt dat we bereid zijn ons eigen gelijk tijdelijk op te schorten, niet om het los te laten, maar om ruimte te maken voor wat de ander werkelijk probeert te zeggen.

Dat vraagt een houding waarin nieuwsgierigheid leidend blijft, ook wanneer we het niet eens zijn, en waarin we niet alleen luisteren naar woorden, maar ook naar de betekenis erachter en naar wat er voor de ander op het spel staat.

Dat is niet eenvoudig, omdat het vraagt dat we het niet-weten kunnen verdragen en in het midden kunnen blijven staan zonder het direct op te lossen.

Wanneer het veld tussen mensen belangrijker wordt dan het eigen standpunt, verandert de dynamiek. Dan verschuift het gesprek van winnen naar begrijpen en van overtuigen naar gezamenlijk betekenis geven.

Dat betekent niet dat verschil verdwijnt, maar dat het gedragen kan worden zonder dat de relatie verloren gaat.

Draagkracht

Het verdragen van verschil betekent niet dat alles open blijft en dat er geen richting wordt gekozen. Er zijn momenten waarop besloten moet worden en waarop verantwoordelijkheid vraagt om duidelijkheid.

Maar de kwaliteit van dat besluit wordt bepaald door wat eraan voorafgaat.

Wanneer een besluit wordt genomen zonder werkelijk contact en zonder dat perspectieven zijn gezien en gehoord, ontstaat er wel duidelijkheid, maar geen draagkracht. Richting wordt dan ervaren als oplegging, omdat iets essentieels ontbreekt.

Wanneer een besluit daarentegen voortkomt uit een proces waarin verschil ruimte heeft gekregen en contact behouden is gebleven, ontstaat er iets anders. Dan hoeft niet iedereen het eens te zijn, maar weet men zich wel gezien en erkend.

Draagkracht ontstaat daarmee niet uit gelijkheid, maar uit erkenning.

De kracht van SAMEN

Misschien ligt daar de kern.

Waarheid zonder verbondenheid verhardt.
Verbondenheid zonder waarheid wordt leeg.

Maar waar mensen in verschil in contact blijven, waar zij elkaar blijven zien als meer dan hun standpunt en bereid zijn te luisteren zonder onmiddellijk te oordelen, ontstaat er iets anders.

Daar ontstaat ruimte.
Daar ontstaat draagkracht.
En soms ontstaat daar iets wat groter is dan wij zelf.

Dat is geen model en geen methode, maar een menselijke werkelijkheid die zich alleen laat ervaren in relatie tot elkaar.

En misschien begint het daar.